

EDA SIEBERK

POLITSEIEETIKA KAASUSED

Töövihik

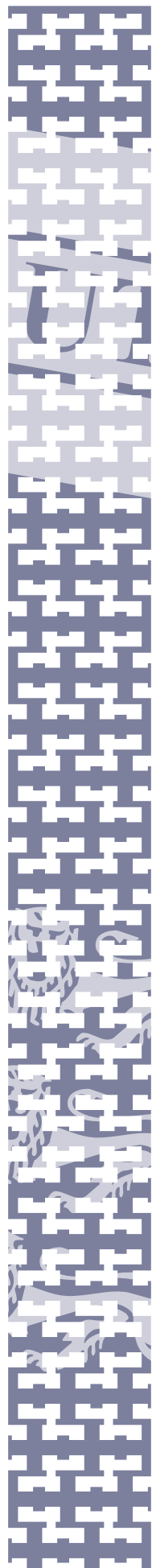
25 AASTAT
TURVALISEMAT
EESTIT

EDA SIEBERK

POLITSEIEETIKA KAASUSED

Töövihik

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2017

Retsensent: Anne Abel

Keeletoimetaja: Victoria Parmas

Kujundaja: Jan Garshnek

ISBN: 978-9985-67-275-4 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

Eessõna	5
1. EETILIST KÄITUMIST ARENDAVAD HARJUTUSED	7
1.1. Politseideklaratsioon	7
1.2. Eetilise käitumise katse	9
1.3. Töökaaslase käitumisest teatamine	14
1.4. Eetilise juhtumi analüüs	20
2. EETILISTE KAASUSTE LAHENDAMINE	23
2.1. Näidiskaasuse kirjeldus ja lahend	23
2.2 Eetilised kaasused	25
Viidatud allikate loetelu	32
Tabelite loetelu	32

EESSÕNA

Õppematerjal on 2015. aastal ilmunud õpiku „Politseieetika: teooria ja praktika“ lisa. Kaasuste kogumikku ajendas mind kirjutama vajadus mitmekesistada kutse-eetika loenguid eluliste näidetega ning soov pakkuda tööd alustavale ametnikule mõtlemisainet ja eetiliste põhimõtete proovile panemise võimalusi. Õppematerjali eesmärk on tõsta teadlikkust politseitöö riskidest ja õpetada, kuidas reageerida ebaeetilisele käitumisele.

Õppematerjal koosneb kahest osast. Esimeses osas keskendutakse eetilist käitumist arendavatele praktilistele harjutustele, mis aitavad tugevdada ja parandada politseiametniku professionaalsust. Teises osas käsitletakse eetiliste juhtumite lahendamist, tuginedes eetilise dilemma lahendamise mudelile, ja kirjeldatakse 25 eetilist kaasust Politsei- ja Piirivalveameti töomailt.

See õppematerjal ei ole sedasorti käsiraamat, milles kirjutatut peaks kasutama täpselt esitatud kujul. Õpik pakub ideid, mõtteid ja näiteid, mida lugeja saab ise enda jaoks kohandada, täiendada ja vajadusel ka muuta.

Head lugemist!
EDA SIEBERK

1. EETILIST KÄITUMIST ARENDAVAD HARJUTUSED

Eetiliste kaasuste lahendamist hõlbustab kriitiline ja analüütiline mõtlemine, oskus luua seoseid teooria ja praktika vahel. Kindlasti on vaja enne järelduste tegemist ja lõpliku otsuse langetamist analüüsida alternatiivseid lahendeid.

Enne eetiliste juhtumite analüüsimise juurde asumist on tarvilik selgusele jõuda isiklikes väärtustes, mitteametlike reeglite tähenduses, eetilise ja ebaeetilise käitumise kriteeriumides. Sellele aitavad kaasa mitmed praktilised harjutused, näiteks eetilise käitumise katse, teatamine töökaaslase ebaeetilisest käitumisest jt.

Esimeses peatükis kirjeldatakse erinevaid võimalusi, kuidas testida oma eetilisi tõekspidamisi, empaatiavõimet, analüüsioskust.

1.1. Politseideklaratsioon

Teema

- politseitöö sotsiaalne raamistik
- politsei roll ühiskonnas

Eesmärgid

- mõista politsei rolli ühiskonnas
- analüüsida politsei rolli ja tähendust ühiskonnas
- arutada ühiskonna ootusi politseile

Õppijad jaotatakse rühmadesse. Iga rühm saab küsimuse või teema (vt tabel 1).

Rühmatöö esimene samm:

- hinda teemat;
- kogu, organiseeri ja kasuta kõiki aspekte, argumente, fakte, märksõnu jne;
- kasuta kõiki kogutud andmeid (vaated, arvamused, faktid, märksõnad);
- lisa sisu, kui see on vajalik;
- koosta korrektne terviklik tekst, mis sisaldab vastuseid kõikidele küsimustele;
- teema peab olema täielikult kaetud, st kõigile küsimustele peab olema vastatud;
- terviklikku teksti kirjutades tee teiste rühmadega koostööd üht teemat teisega vahetades;
- pane tähele, et sisu ei korduks;
- kui oled lõpetanud, aita teisi rühmi.

Määrake rühma esindaja, kes töötab koos teiste rühmade esindajatega politseideklaratsiooni lõpliku ja täieliku versiooni vormistamisel.

Rühmatöö teine samm (iga rühma/teema esindajad):

- kirjuta ja ühenda otstarbekalt kõik seitse sisu ja vormista lõplik politseideklaratsioon;
- kontrolli, et sisu ei korduks;
- kaasa teisi osalejaid, kui vajad abi;
- otsusta, kes loeb politseideklaratsiooni ette;
- aruta, mis tähendus võiks politseideklaratsioonil olla teie organisatsioonis.

Tabel 1. Politseideklaratsiooni küsimused ja teemad (Koolitusmaterjalid ...2015)

Nr	Märksõna	Teema	Küsimused
1	Mis/kes?	Politseiametniku roll	Mis on politsei? Kes on politseiametnik? Mida/keda politseiametnik esindab? Mida politseiametnik esitleb? Millised on politseiametniku põhiväärtused? Mida politseiametnik teeb?
2	Kus?	Politsei aeg ja koht	Mida esitleb politseiametnik demokraatlikus ühiskonnas? Mis on politsei(ametniku) roll? Kus ja kelle heaks politseiametnik töötab? Politsei ja politseiametniku roll modernses mitmekesises multikultuurses ühiskonnas Politsei ja politseiametniku roll muutuv keskkonnas/normides/moraalis ...
3	Põhjus/alus	Politseiametniku missioon	Mis on politsei eesmärk/missioon? Mis on politseiametniku peamised kohustused? Keda politseiametnikud teenivad? Mis on need peamised põhimõtted, mida politseiametnik peab austama?
4	Regulatsioon	Sise- ja väliseeskirjad	Politseitöö regulatsioon (ametlik vs mitteametlik, kohalik, rahvusvaheline, seadused, konventsioonid, eetikakoodeks jm) Kontrolli funktsioon (sisemine, välimine ja rahvusvaheline) Põhiõiguste roll politseitöös Politsei missioon, eetika, moraal
5	Legitiimsus	Seaduslikkus	Millal on politseiametnik legitiimne? Mis tagab politseiametniku seaduslikkuse? Mis on lõksud/ohud, mida politseiametnik peab vältima? Korruptsioon, reeglitest kõrvalekalduv käitumine

Nr	Märksõna	Teema	Küsimused
6	Juhtimine	Liidrite/juhtide roll	Juht on ... Juht esindab ... Juhtide roll (juhtide eetiline käitumine, näited) Võrdne kohtlemine Korreksete ja mittekorreksete politseinike kohtlemine Konfliktsete situatsioonide lahendamine
7	Hinnang	Kus me oleme? Hinnang politseile, parandamis-/ täiustamissetepanekud	Kas politseiametnikud täidavad oma missiooni? Kas politsei institutsioon ja politseiametnik on legitiimsed? Kuidas saame politseiorganisatsiooni täiustada? Mis on politsei ja politseiametniku roll, eesmärk tulevikus?

1.2. Eetilise käitumise katse

Teema

- isiklikud väärtushinnangud
- mitteametlike reeglite tähendus
- eetilise ja ebaetilise käitumise kriteeriumid
- korrupsiooni ohud

Eesmärgid

- osalejate eetikahoiakute analüüs
- organisatsiooni ja isiklike väärtuste analüüs
- teadlikkus ebaetilise käitumisega seotud riskidest politseitöös
- teadlikkus korrupsiooni ohtudest

Õppetöö kord

Osalejatele antakse küsimustik (vt tabel 2). Neil palutakse vastata küsimustele iseseisvalt. Seejärel moodustatakse 4–6-liikmelised rühmad ja arutatakse kõik vastused läbi. Iga rühm valib ühe esindaja, kes tutvustab teistele tööühma vastuseid koos põhjendustega. Üldise arutelu käigus pööratakse muuhulgas tähelepanu ka põhiväärtustele.

Tabel 2. Eetiliste juhtumite kirjeldused ja hinnangud (*Common ... 2010: 48*)

L – lubamatu H – halb O – oleneb M – pole viga OK – okei

Mida arvate sellest, kui politseinik ...		L	H	O	M	OK
1.	saab töö ajal einestades soodustust (hamburger ja friikartulid 5 euro asemel 4 euroga).					
2.	tegeleb töö ajal kõrvaltööga seotud probleemiga (kulutades sellele 5 minutit).					
3.	kontrollib kedagi politsei andmebaasist isiklikel põhjustel.					
4.	peatab auto, et pikalt vaadata ilusat juhti.					
5.	üürib suure raha eest oma korteri prostituudile.					
6.	magab töö ajal.					
7.	sõidab aeglaselt sündmuskohta, kus ootab abi ebaseeldiv kolleeg.					
8.	võltsib kohtus tunnistust andes teadlikult asitõendeid.					
9.	aeglustab tahtlikult sõitu, kui saab väljakutse seoses baarikaklusega.					
10.	jätab süüdistusest välja olulise teabe.					
11.	kaitseb töökaaslast, kes peaks olema valves patrulliautos, kuid kes hoopis külastab regulaarselt oma armukest ja puudub öövahetusest kaks tundi.					
12.	leiab narkokaubitseja kodu läbiotsimisel 10 000 eurot ja võtab hetkel, kui keegi ei vaata, raha endale, sest ta on sattunud suurtesse ja üle jõu käivatesse võlgadesse.					
13.	provotseerib trahvitava olukorra lihtsalt seetõttu, et teda ärritab juhi suhtumine.					
14.	kannab vabal ajal politseimundrit ja teeskleb, et on tööl, et saada odavamalt süüa.					
15.	reageerib tahtlikult aeglaselt väljakutsele, mis puudutab baarikaklust, sest olukorra tekitanud isikud peavad ennast välja elama ja sellistest operatsioonidest ei ole niikuinii kasu.					
16.	uurib kedagi politsei andmebaasidest alusetult.					
17.	keeldub vastu võtmast kaebust, sest süüdistatav on tema töökaaslane.					
18.	sõidab ühistranspordis piletita, näidates vajaduse korral ametitõendit (kui ei ole mundris).					
19.	kasutab asutuse koopiamasinat isiklikel eesmärkidel, kasutades isiklikku paberit.					
20.	läheb tööle, olles tarbinud alkoholi.					
21.	leiab sõiduki kontrollimisel juhiloa kõrvalt mitu 50-eurost ja laseb seejärel juhil edasi sõita, teostades näilise kontrolli, et paariline midagi kahtlast ei märkaks. Seda isegi juhul, kui ta näeb, et juht on tõenäoliselt raskes alkoholijoobes.					
22.	eirab põhimõtet, et isikut kinni pidades ei tohi kasutada liigset, vaid üksnes vajalikku jõudu.					
23.	konfiskeerib narkomaani arreteerimisel 5 heroiniannust ja võtab need narkomaanist sõbratari jaoks endale.					
24.	kasutab tööl olles telefoni erakõnedeks (pooletunnine kõne välismaale).					
25.	sõidutab kolleegi koju pärast seda, kui kolleegi auto kinni peeti ja kolleegil olid juures tugevad alkoholilõhnad.					
26.	viib koju kontoritarbeid (paber, pliiatsid, patareid) ja kasutab neid isiklikul otstarbel.					

Mida arvate sellest, kui politseinik ...		L	H	O	M	OK
27.	võtab töö ajal McDonald'ist pidevalt vastu tasuta kohvi ja sõõrikuid.					
28.	tegeleb tööl olles eraäri (nt müüb isiklikke asju).					
29.	olles olnud enne politseisse tööle asumist puusepp, teeb vabal ajal aeg-ajalt puusepatöid ja saab selle eest 500 eurot sularahas, mida ta ei näita tuludeklaratsioonis ega teata sellest politseiasutusele.					
30.	teeb ametireisil olles umbes 20 km kõrvalepõike isiklikel eesmärkidel.					
31.	kaebab oma ebasõbraliku naabrinaise peale, kasutades politseiasutuse ametlikku kirjablanketti, et algatada ametlik uurimine seoses naabrinaise sõiduuskusega.					
32.	lööb kinnipidamise käigus narkomaani, sest see sülitas talle näkku.					
33.	sõidutab autoroolis olnud sõbrast kolleegi koju pärast seda, kui tolle auto peeti kinni; kolleeg ei olnud hetkel tööl ja tal olid juures tugevad alkoholilõhnad.					
34.	võltsib ametireisi kuluhüvitisvormi täitmisel andmeid, et saada tagasi raudteejaamast hotelli taksosõidu raha, mida üldjuhul ei hüvitataks, sest asjakohased eeskirjad ei näe seda ette. Tegelikult oleks pidanud ootama ühe tunni ja minema ühistranspordiga.					
35.	provotseerib sotsiaalse vähemusrühma liiget, et õigustada teatud kinnipidamisviisi.					
36.	kontrollib hea sõbra palvel politsei andmebaasist kolleegi tausta.					
37.	vanempolitseiametnik ei teata vastutavale vanempolitseiametnikule politsei operatiivseadmetele tekitatud kahjust (umbes 500 euro ulatuses), sest isik, kes kahju põhjustas, on selle vahepeal hüvitanud.					
38.	viib täiskasvanu, keda kahtlustatakse 8-aastase poisi seksuaalses ahistamises, arestikambrisse ja kohtleb teda võimaluse avanedes halvasti.					
39.	võtab jaoskonna ühiskassast 50 eurot isiklikuks tarbeks.					
40.	täidab kolleegi palve unustada vahejuhtum, milles kolleeg pani tööl olles toime raskendavate asjaoludega kallaletungi. Kolleeg kahetseb ja ei oska öelda, miks ta nii tegi.					
41.	ignoreerib väljakutset, sest ta ei viitsi sellega tegeleda, kuigi aega oleks.					
42.	küllastab regulaarselt ebaseaduslikku kasiinot (nn põrandaalust pokkerituba).					
43.	laseb autojuhil edasi sõita, tegemata hoiatust või trahvi. Juht, kes on politseinik, ületas kiirust 30 km/h.					
44.	toob kolleegidele hommikuseks vahetuseks tasuta saiakesi nn politsei pagariärist.					
45.	võtab vaba päeva, väites, et on haige.					
46.	eirab seda, et üks samasse üksusesse kuuluv politseinik lööb patrullis olles tihti teatud inimesi näkku ja ütleb, et nad peaksid tema patrullipiirkonnast jalga laskma.					
47.	võtab kontorist 50 euro väärtuses pastakaid ja paberit, sest neid on vaja puuetega laste heategevusürituseks.					
48.	manipuleerib kohtus tunnistajana esinedes teadlikult faktidega, et süüdistatav süüdi mõistetak. Süüdistataval on seni vedanud, sest senini ei ole kohus tema vastu olevaid asitõendeid arvesse võtnud.					
49.	peatab politseioperatsiooni käigus sõiduki, leiab talle ulatatud juhiloa vahelt 100 eurot ja laseb juhil minna, teostades eelnevalt näilise kontrolli, et paariline midagi kahtlast ei märkaks, ning seda isegi juhul, kui näeb, et juht on tõenäoliselt raskest alkoholijoobes.					
50.	võtab vastu pakkumise saada enne söögikoha sulgemist viimased friikartulid ja hamburgerid tasuta, sest need visatakse muidu niikuinii ära.					

Mida arvate sellest, kui politseinik ...		L	H	O	M	OK
51.	uurib volitustest üksikasjalikumalt juhtumit, mis tavaliselt lõpeks üksnes trahviga, sest asjaomase juhi hoiak ärritas teda.					
52.	kasutab asutuse koopiaasinat isiklikel eesmärkidel (50 eurot maksvast raamatust koopia tegemiseks).					
53.	võtab öövahetuses politseijaoskonnast patrulliauto, et minna väidetavalt patrulli, kuid tegelikult otsib lihtsalt ohutut kohta, kus kaks tundi magada.					
54.	teeb asutuse peol alluvale lähenemiskatseid.					
55.	sõidutab koju ülemuse, kes peeti politseioperatsiooni käigus kinni, sest ülemus oli vabal ajal autoroolis raskes alkoholijooes.					
56.	leiab narkokaubitseja läbiotsimise käigus 50 000 eurot ja paneb selle salaja kõrvale, sest ta on alati tahtnud oma sõbratari või sõbraga sõita Havaile.					
57.	veedab regulaarselt aega oma lemmikpubis, teades, et samas pubis käivad regulaarselt ka narkokaubitsejad, kupeldajad ja varastatud esemetega hangeldajad.					
58.	otsib läbi nii, nagu näidatakse teleris: pöörab kõik segamini, sest karistamine algab ju läbiotsimisest.					
59.	ei teata ülemusena oma vahetule ülemusele politseiseadmetele tekitatud 500 euro suurusest kahjust.					
60.	täidab kolleegi palve jätta tööülesannete täitmisel tekitatud kehavigastus tähelepanuta.					
61.	kontrollib politsei andmebaasist oma õe või sõbranna uue peigmehe tausta, sest ta ei taha, et ta tuttav armuks valesse inimesesse.					
62.	loob eraviisilise armusuhte prostituudiga.					
63.	maksab oma lemmiksöögikohas lõuna eest 50-eurosega ja saab vastu 50 eurot väiksemates rahatähtedes, et teised kliendid ei saaks aru, et ta einestab tasuta.					
64.	märgib toimikusse „kaitsemeede“ või „ennetusmeede“, kuigi ei ole seda meedet kunagi rakendanud, sest ta ei ole päris kindel, mida see tähendab ja mis on selle eesmärk.					
65.	töötab vabal ajal umbes kord kuus lõbumaja vastuvõtus lihtsalt selleks, et osutada selle omanikule teene.					
66.	töötades politseikolledžis õppejõuna, tegutseb lisaks kindlustusagendina, sõlmides noorte kadettidega kindlustuslepingud seoses haiguse ja ootamatu töövõimetusega.					
67.	aitab sõbral regulaarselt viia tollist läbi tundmatu sisuga pakke (tunneb tolliametnikke, mistõttu temaga ei saa midagi juhtuda).					
68.	osaleb ahelkirjamängus ja kutsub kolleege mängus osalema (panus: igaüks maksab 50 eurot).					
69.	töötab vabal ajal seksipoes, ilma et ülemus oleks andnud lisatöö tegemiseks kirjaliku nõusoleku.					
70.	eirab töökohustuste täitmisel tekitatud kehavigastuste juhtumeid.					
71.	peseb oma isiklikku sõiduauto politseiautode pesulas.					
72.	võtab puksiirteenuste ettevõttelt tänutäheks hea koostöö eest vastu 100 euro väärtuses kingitusi.					
73.	saab iga-aastase politseipeo jaoks raha politseisõbralikult ettevõttelt, kokku umbes 1000 eurot.					
74.	võtab patrullipolitseinikuna vastu tasuta tsirkusepileteid.					
75.	pikendab lõunapausi poolelt tunnilt tunniseks, et teha vajalikke sisseoste.					

Mida arvate sellest, kui politseinik ...	L	H	O	M	OK
76. võtab politseijaoskonna juhina vastu tähtsa ettevõtte kutse osaleda traditsioonilistel töösturite pidustustel, millest võtab osa ka teisi tähtsaid isikuid, kes esindavad oma haldusüksusi.					
77. teeb tavapärase ekskursiooni ajal lähenemiskatseid oma ülemusele (või ülemuse mehele või naisele).					
78. väidab minevat tööreisile, kuigi tegelikult läheb erareisile, mille maksab kinni mõjukas pank.					
79. hoiatab enne kavandatavat politseioperatsiooni tuttavat lõbumajaomanikku.					
80. võtab keskastme politseinikuna vastu koogi ja paki kohvi vanadaamilt, kes teatas, et tema väärisehted on varastatud, ning soovib nüüd vabandust paluda, sest ta on vahepeal oma ehted üles leidnud – ta oli need lihtsalt ise ohutusse kohta peitnud.					
81. võtab väikepoeomanikult, kelle poodi rööviti, vastu kolm pakki sigarette selle eest, et valvas umbes tund aega poodi.					
82. esitab ületunnitöö arvestamisel valeandmeid.					
83. lisab reisikulude aruandesse hommikusöögikulud, kuigi hommikusöök kuulus hotellitoa hinna sisse.					
84. osaleb vabal ajal pornovideos, nimetades seda politseiasutuses umbmääraselt kultuuritegevuseks.					
85. alustab armusuhet töökaaslase abikaasaga.					
86. kohtub patrullipolitseinikuna kodanikuühendusega ja võtab vastu tassi tasuta kohvi.					
87. kasutab tööl olles politseiautot isiklike sisseoste tegemiseks.					
88. läheb elektroonikapoodi, mille omaniku sõbralikkus politsei vastu on teada, ning ostab 1000 eurot maksva teleri 25% politseisoodustusega.					
89. teeb töö ajal ja politseimundris sisseoste, saades 10% nn politseisoodustust.					
90. sunnib oma sõbratari töötama prostituudina.					
91. külastab regulaarselt kasiinosid.					
92. osutab sõbrale teene, viies regulaarselt tema eest tollist/piirikontrollist läbi narkopakke, mis sisaldavad igaüks 500 g kokaiini. Piirikontrolli töötajad on ametniku tuttavat, sellepärast on ta ise väljaspool ohtu.					
93. kasutab patrullis olles aeg-ajalt prostituutide teenuseid.					
94. täidab tööl olles üksnes kõige tähtsamaid ülesandeid, sest tal on politseitööst kõrini.					
95. võtab vastu kõrvaltöö kahtlases investeerimisettevõttes, teatamata sellest oma tööandjale ning üritades meelitada juurde kliente, öeldes, et on politseinik ning et seetõttu on finantsinvesteering kindlates kätes.					
96. võtab vastu kutse tähtsa ajalehe suvisele vastuvõtule, minnes sinna koos abikaasaga.					
97. ei teata ülekuulatavale tema õigusi, et see ennast süüdi tunnistaks.					

Tulemuste esitamine

Kui kõik osalejad on küsimustikule vastanud, arutatakse tulemusi, juhindudes järgmistest küsimustest. Millised loetletud käitumisviisidest on ebaseaduslikud? Millised on eetiliselt lubamatud, arvestades nende pikaajalist mõju asjaomastele politseiametnikele, kodanikele, politsei usaldusväärsele ja suhetele üldsusega? (*Common ... 2010: 50*)

1.3. Töökaaslase käitumisest teatamine

Teema

- organisatsiooni ja isiklikud väärtused
- politsei mitteametlike reeglite tähendus
- teavitamiskohustus

Eesmärgid

- isiklike eetikahoiakute analüüs
- organisatsiooni ja isiklike väärtuste analüüs
- teadlikkus ebaeetilise käitumisega seotud riskidest politseitöös
- teadlikkus korruptsiooni ohtudest

Õppetöö kord

Osalejatele antakse küsimustik (vt tabel 3). Töötades üksinda või väikestes rühmades, palutakse hinnata kirjeldatud olukordi.

Tabel 3. Juhtumite kirjeldused ja analüüs (Koolitusmaterjalid ... 2015)

1. Politseiametnik võtab oma piirkonna äriomanikelt korrapäraselt vastu tasuta einet, sigarette ja muid väheväärtuslikke kaupu. Ta ei vahenda neid kingitusi ega kuritarvita kingitusi andvate äriomanike lahkust.						
Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist vääriliseks/ebaeetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käitaks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käitaks nii ja see tuleks välja, siis milline distsiplinaarkaristus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teateksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teateks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui asjaomane politseiametnik sunniks nooremat kolleegi võtma vastu samu teeneid?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

2. Politseiametnik peab kiiruse ületamise eest kinni mootorratturi. Ta nõustub võtma vastu isikliku kingituse, mille väärtus on pool trahvist, selle eest, et ta ei trahvi kiiruseületajat.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakst sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline distsiplinaarkaristus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui asjaomane politseiametnik sunniks mootorratturit andma talle raha?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

3. Politseiametnik on rahva seas väga populaarne. Politseiametniku puhkuse ajal annavad kohalikud poe-, restorani- ja baariomanikud tema tähelepanu eest talle tänutäheks kingituseks süüa ja alkoholi, mille politseiametnik ka vastu võtab.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakst sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline distsiplinaarkaristus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui asjaomane politseiametnik lubaks kaupmeestele, et jälgib tööl olles nende kauplust eriti hoolsalt ja püsib nende lähedal?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

4. Politseiametnik avastab juveeliäri röövi. Klaasletid on katki ja on selge, et paljud esemed on varastatud. Poodi läbi otsides võtab ta kella, mille väärtus on umbes tema kahe päeva palk. Ta teatab, et kell varastati sissemurdmise käigus.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline distsiplinaarkaristus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teateksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teateks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui asjaomane politseiametnik müüks kella maha ja kasutaks raha kasiinovõlgade tasumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

5. Politseiametnikul on eraviisiline kokkulepe kohaliku autoremonditöökojaga: ta lubab soovitada õnnetustes kannatada saanud autode omanikele, et nad võiksid pöörduda asjaomasesse töökotta. Iga soovitus eest saab ta töökoja omanikult 5% remonditööde eest tasutud summast.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseinik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline distsiplinaarkaristus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teateksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teateks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui asjaomane politseiametnik kasutaks saadud raha oma politseijaoskonna piirkonnas asuva lastekodu toetamiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

6. Politseiametnik, kes on ka väga hea automehaanik, määratakse pühade ajaks tööle. Ülemus pakub talle võimaluse need päevad siiski vabaks saada, kui ta on nõus parandama ülemuse isiklikku sõiduautot. Hinnake ülemuse käitumist.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse ülemustest käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse ülemustest käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks ülemusest, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui mõlemad asjaomased politseiametnikud oleksid eraelus väga head sõbrad?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

7. Politseiametnik sõidab öösel kell 2 patrulliautoga tühjal maanteel. Ta näeb kraavi sõitnud autot. Ta läheb auto juurde ja märkab, et juht on terve, kuid ilmselt joobes. Ta saab teada, et juht on politseiametnik. Õnnetusest ja kuriteost teatamise asemel viib ta juhi koju.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui sõidukijuhist kolleeg oleks olnud alkoholi juures juba tööil?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

8. Politseiametnik avastab oma piirkonnas baari, mis müüb jooke veel pool tundi pärast ametlikku sulgemisaega. Rikkumisest teatamise asemel nõustub ta võtma baari omanikult vastu paar tasuta jooki.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakst sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui baar oleks avatud kauem alati, kui asjaomane politseiametnik töö on, ja ta käiks seal igal tööõhtul?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

9. Kaks jalgsipatrullis olevat politseiametnikku satuvad peale mehele, kes üritab autosse sisse murda. Mees põgeneb. Nad ajavad teda paari kvartali jagu taga, enne kui neil õnnestub ta tabada. Mõlemad politseinikud lõövad teda paar korda karistuseks kõhtu selle eest, et ta ära jooksis ja vastu hakkas.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakst sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käituks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teataksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui kinnipeetud isik ei oleks mees, vaid laps – asjaolu, mida politseiametnikud ei märganud?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

10. Politseiametnik leiab parklast rahakoti, milles on umbes tema päevapalga jagu raha. Ta teatab rahakotist kui kaotatud esemest, kuid jätab raha endale.

Kui vale on teie arvates selline käitumine?						
Üldse mitte vale	1	2	3	4	5	Väga vale
Kui valeks peaks sellist käitumist enamik teie politseiasutuse politseiametnikest?						
Üldse mitte valeks	1	2	3	4	5	Väga valeks
Kas teie politseiasutuses peetakse sellist käitumist väärituks/ebaetiliseks käitumiseks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käitaks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus peaks teie arvates sellele järgnema?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kui mõni teie politseiasutuse politseiametnik käitaks nii ja see tuleks välja, siis milline karistus sellele tõenäoliselt järgneks?						
Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea	
Kas te teateksite oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie arvates enamik teie politseiasutuse politseiametnikest teataks oma kolleegist, kui ta niimoodi käituks?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti
Kas teie hinnang oleks sama, kui kaks tundi hiljem tuleks jaoskonda eakas daam, kes tunnistas rahakoti omaks ja räägib valves olevale politseiametnikule, et rahakotis olnud raha oli tema kahe nädala söögiraha?						
Kindlasti mitte	1	2	3	4	5	Kindlasti

Tulemuste esitamine

Osalejad arutavad põhjuseid ja kaasa aitavaid tegureid, mis võivad viia ebaetilise ja korruptiivse käitumiseni. Nad analüüsivad oma politseiorganisatsioonis kehtivat tava ja parimat tava.

1.4. Eetilise juhtumi analüüs

Teema

- isiklikud ja organisatsiooni väärtused
- ebaeetilise käitumise analüüs

Eesmärgid

- osalejate eetikahoiakute analüüs
- organisatsiooni ja isiklike väärtuste analüüs
- teadlikkus ebaeetilise käitumisega seotud riskidest politseitöös

Juhtumite kirjeldused (Koolitusmaterjalid ...2015)

1.

Politseiametnik on oma kogukonnas lugupeetud ja armastatud inimene. Kohalikud kaupmehed ja restoraniomanikud näitavad regulaarselt tänulikkust tema tähelepanu eest, andes talle kingituseks toitu, sigarette ja teisi väikese väärtusega kaupu.

2.

Politseiametnik on teadlik, et tema kauaaegse sõbra kohta on koostatud vahistamismäärus. Ta näeb oma sõpra nädala jooksul korduvalt ning hoiatab oma sõpra selle määruse olemasolust, kuid ei vahista teda.

3.

Politseiametnik avastas ehituspoes varguse. Väljapandud kastid olid purunenud ja ilmselt paljud tooted varastatud. Poodi läbi otsides võttis politseiametnik kalli taskunoa ja libistas selle oma taskusse. Ta teatas, et nuga on võetud varguse käigus.

4.

Graafiku järgi pidi politseiametnik saabuvate pühade ajal töötama. Jaoskonna juht pakkus välja, et annab talle need päevad vabaks, kui ta nõustub juhi jaoks mõned isiklikud toimingud tegema.

5.

Patrullis olid mees- ja naispolitseiametnik. Nad said väljakutse reageerida baarikaklusele. Kakluse kõrvaldamise käigus lõi üks kaklejatest naisametnikku näkku. Lööja peetakse kinni ning ta käed pannakse raudu. Samal ajal, kui ta arestikambrisse juhatakse, lööb patrullis olnud meespolitseinik teda jalaga neerude piirkonda ja ütleb: „Valus, kas pole.”

6.

Politseiametnik peatas mootorratturi kiiruse ületamise eest. Samal ajal, kui politseinik lähenes mootorrattale, karjus juht: „Miks, kuradi pärast, te mind kinni peate?”. Politseinik vastas: „Sest täna on „Arreteerige Sitapea Päev”.”

7.

Tööl olev politseiametnik sõitis patrulliautoga kell kaks öösel kõrvalisel teel. Ta märkas sõidukit, mis oli sõitnud teelt välja ja oli kraavis kinni. Ta lähenes sõidukile ja täheldas, et juht pole vigastatud, aga on ilmselgelt

joobes. Politseiametnik märkas ka seda, et juht on samuti politseiametnik. Selle asemel, et õnnetusest ette kanda ja süütegu vormistada, sõidutas ta juhi koju.

8.

Politseiametnikul on kohaliku autoparandustöökojaga erakokkulepe suunata õnnetuses kannatada saanud autode omanikud just sinna töökotta. Selle vahenduse vastutasuks saab ta töökoja omanikult 5% parandustasudest endale.

9.

Politseiametnik pidas kinni kaks tänavakakluses osalenud narkodiilerit. Ühel neist oli kaasas suur kogus heroini. Politseinik kandis ette, et heroini leiti mõlemalt mehelt, et neid mõlemaid saaks selles juhtumises süüdistada.

10.

Politseijaoskonna juht vaatab pealt, kuidas tema alluvad politseiametnikud korduvalt löövad ja tõukavad meest, kes on kinni peetud lasteahistamise pärast. Meest on korduvalt lasteahistamise tõttu kinni peetud.

11.

Reageerides pussitamise juhtumile, pidas politseiametnik kinni skinheedi, kes pussitas mustlast. Asjaolud viitasid sellele, et rünnaku motiiv oli seotud etnilise kuuluvusega. Politseiametnik ei teatanud, et rünnaku motiiviks oli etniline kuuluvus.

12.

Politseiametnik peatas kiirust ületanud mootorratturi. Politseiametnik võttis mootorratturilt vastu kingituse, mille väärtus on pool trahvisummast. Vastutasuks ei alustanud ta menetlust.

13.

Patrullis olles märkas politseiametnik noorukite gruppi, kes tegi majaseinale grafitit. Politseiametnik otsustas mitte sekkuda ja sõitis edasi.

Tabel 4: Juhtumite hindamise skaala (Koolitusmaterjalid ...2015)

1. Kui tõsiseks peate teie sellist käitumist?				
Üldse mitte tõsine			Väga tõsine	
1	2	3	4	5

2. Kui tõsiseks peab sellist käitumist enamik politseiametnikke teie struktuuriüksuses?				
Üldse mitte tõsine			Väga tõsine	
1	2	3	4	5

3. Kas selline käitumine kvalifitseerub teie struktuuriüksuses ametliku reeglite rikkumisena?				
Kindlasti mitte			Kindlasti	
1	2	3	4	5

4. Kui teie struktuuriüksuse politseiametnik on seotud sellise käitumisega ja see avastatakse, milline, kui üldse mingi, karistus PEAKS järgnema?

Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea / ei oska öelda
--------------	----------	---	--	-----------------------------	---------------------------

5. Kui sellise käitumisega on seotud teie struktuuriüksuse politseiametnik ja see avastatakse, siis kas sellele järgneks karistus?

Mitte midagi	Noomitus	Rahatrahv/ ametipalga vähendamine	Teenistusastme alandamine 1 astme võrra 1 aastaks	Teenistusest vabastamine	Ei tea / ei oska öelda
--------------	----------	---	--	-----------------------------	---------------------------

6. Kas teie teataksite kaaspolitseinikust, kes oleks sellise käitumisega seotud?*Kindlasti mitte**Kindlasti*

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Kas te arvate, et enamik teie struktuuriüksuse politseinikke teataks kaaspolitseinikust, kes oleks seotud sellise käitumisega?*Kindlasti mitte**Kindlasti*

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tulemuste esitamine

Osalejad arutavad väikestes rühmades läbi kõik juhtumid. Seejärel analüüsivad juhtumeid, kasutades juhtumite hindamise skaalat (vt tabel 4). Iga rühm esitab suulise kokkuvõtte koos järeldustega.

2. EETILISTE KAASUSTE LAHENDAMINE

Selles peatükis kirjeldatakse võimalikke politseitöös esinevaid eetilisi juhtumeid. Esimeses alapeatükis esitatakse juhtum koos võimalike märksõnaliste vastustega, teises alapeatükis on valik juhtumeid, mille lahendamisel võib iga politseiametnik panna end mõttes samasse rolli ja püüda kirjeldatud olukord parimal viisil lahendada.

Kõik kirjeldatud kaasused on päriselt ja reaalselt inimestega juhtunud lood ja üheski neist ei ole poolleiolevat kohtuvaidlust. Paratamatult on juhtumite kirjeldused ebatäiuslikud ja otsused tuleb teha mittetäieliku informatsiooni põhjal.

2.1. Näidiskaasuse kirjeldus ja lahend

Politseinikud Tamm ja Lepp patrullisid kaatriga Narva jõel. Patrullitud oli juba mõned tunnid ja kuna ilm oli sombune ning kalastajatega paate oli jõel vähe, otsustas Tamm kontrollida kaldaäärset metsa. Lepp jäi üksinda kalda äärde kaatrisse. Mõne aja möödudes märkas kaatris viibiv Lepp, et kaatri poole liigub kummipaad kahe isikuga. Lepp otsustas üksinda kontrollida paati ja seal viibivaid isikuid.

Politseinik Lepp andis paadijuhile käsu liikuda kaatri juurde. Paati kontrollides avastas politseinik paadist kaks nakkevõrku kaladega. Kui Lepp palus esitada võrgu- ja kalastusload, vastasid paadis viibinud isikud, et nad unustasid võrguload koju. Politseinik sai isikute nägudest ja vihjetest aru, et tegelikult neil vastavad load puuduvad.

Kaatri juurde saabus metsas viibinud patrullivanem Tamm. Samal ajal võttis paadi omanik Kalmus taskust PPA töötõendi ja näitas seda Tammele, pakkudes välja võimaluse lahendada olukord mõistlikul viisil. Kalmus rääkis, et kui Tamm ja Lepp juhtunust korrapidajale teatavad, kaotab ta tõenäoliselt oma töö, mida ta väga armastab. Pealegi on ta abikaasa praegu töötu ja Kalmus peab ka oma eakate vanemate eest hoolitsema. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

Analüüsi juhtumit järgnevat mudelit (Common ... 2010: 32) kasutades.

1. Millised peamised probleemid ja faktid on arutluse all oleva juhtumi puhul tähtsad?

Faktid:

- Kaks politseiametnikku, kaatripatrull
- Narva jõel
- Paar tundi
- Vähe paate
- Tamm kontrollib kaldaäärset metsa

- Lepp on üksinda jõel
- Jõel kummipaad kahe isikuga
- Lepp kontrollib üksi paati
- Kaks nakkevõrku kaladega
- Puuduvad võrgu- ja kalastusload
- Kalmus näitab PPA töötõendit
- Kalmus pakub olukorrale ebaseaduslikku lahendust
- Töotu abikaasa
- Eakad vanemad

Probleemid:

- Lepp kontrollib üksi paati, selles viibib kaks isikut
- Lepp avastab paadist kaks nakkevõrku kaladega
- Puuduvad võrgu- ja kalastusload
- Kalmus pakub olukorrale ebaseaduslikku lahendust
- Töotu abikaasa
- Eakad vanemad

2. Kes on antud juhtumisse kaasatud?

- Tamm-Lepp → PPA, kolleegid, ühiskond
 - Kaks kalastajat → PPA, perekonnad, teised kalastajad
- } sõbrad

3. Kelle huvid on konkreetse juhtumi puhul mängus?

- Politseiametnikud – PPA – ühiskond
- Kalastajad – teised kalastajad

4. Kelle huvid on konfliktis?

- Politseiametnikud-kalastajad
 - PPA huvi
 - Pered
- } huvide konflikt – aus, ebaaus PPA

5. Millised on kaitstavad väärtused?

- Politseiametniku kutsesobivusnõuetest tulenevad väärtused (seaduslikkus, ausus, lojaalsus)
- Ametniku eetikakoodeksist tulenevad väärtused (seaduslikkus, inimesekesksus, usaldusväärsus, asjatundlikkus, erapooletus, avatus ja koostöö)
- Euroopa politseieetika koodeksist tulenevad väärtused (ausus, õiglus)
- Politseijuhtide rahvusvahelise ühenduse eetikakoodeks (otsustusvabadus, vastutus, seaduslikkus, arukus)

6. Milline on võimalik eetiline lahend? Põhjenda.

- Karistada või mitte (õiglus vs õigus): professionaalsus, inimlikkus, inimesekesksus.

- On vaja teavitada korrapidaja kaudu Keskkonnainspeksiooni. Keskkonnainspeksiooni ametnik tuleb kohale ja hakkab menetlema.
- Kui kala ei ole, on ainult tühjad võrgud, siis alustab Tamm/Lepp kohe või kordonis menetlust (puuduvad load).

7. Analüüsi lahendit kas teleoloogilisest või deontoloogilisest eetikast lähtuvalt.

- Teleoloogiline ehk tagajärjepõhine eetika: teo moraalse õiguse määrab teo tagajärg või õige on see tegu, mis annab parima tagajärje/tulemuse, st karistada, sest politseiametnik teab seadusi, peab olema eeskujuks.
- Deontoloogiline ehk kohustuspõhine eetika: tagada seaduste täitmine, seaduste täitmise järelevalve; politseiametniku (Kalmus, Lepp, nimetu ametnik) kohustus on olla eeskujuks, täita seadusi.
- Teleoloogilise või deontoloogilise eetika valik sõltub lahendist, st kas tuginetakse pigem professionaalsusele või näiteks pigem inimlikkusele.

8. Analüüsi lahendit, lähtudes intuiitivetest testidest (TV-, ema-, lõhnatest).

- Intuiitivsete testide abil saab kontrollida lahendit.
- TV-testi puhul on vaja ette kujutada, et politseiametnik peab lahendit kommenteerima näiteks riigiteleviiooni uudistesaaates. Kas seda on mugav teha juhul, kui ametnik on täpselt seadust järginud ja juhti karistanud või kui on olnud inimlik ega ole juhti karistanud?
- Ema-testi olemus seisneb ettekujutuses kommenteerida lahendit lähedasele inimesele, näiteks emale, ja tajuda lahendi õigust, õiglust, inimlikkust.
- Lõhna-testi puhul on samuti vaja tunnetada otsuse õigust, õiglust jms.

2.2. Eetilised kaasused

Eetilisi juhtumeid, mida on vaja kiiresti lahendada, esineb politseitöös sageli. Et politseiametnikul oleks erinevates olukordades lihtsam ja kindlam valida kõige sobivam tegutsemisviis ja langetada õige otsus, siis on soovitatav kasutada eetilise juhtumi lahendamise mudelit. (Common ... 2010: 32)

Eetilise juhtumi lahendamist abistav mudel

1. Millised peamised probleemid ja faktid on arutluse all oleva juhtumi puhul tähtsad?
2. Kes on antud juhtumisse kaasatud?
3. Kelle huvid on konkreetse juhtumi puhul mängus?
4. Kelle huvid on konfliktis?
5. Millised on kaitstavad väärtused?
6. Milline on võimalik lahend? Põhjenda.
7. Analüüsi lahendit kas teleoloogilisest või deontoloogilisest eetikast lähtuvalt.
8. Analüüsi lahendit intuiitivetest testidest lähtuvalt (TV-, ema-, lõhnatest).

1.

Autopatrull töötas graafikujärgses öises vahetuses. Teenistuskohustuseks oli tagada avalik kord ning teostada liiklusjärelvalvet. Rutiinse kontrolli käigus peatati sõiduauto, mille roolis oli nende endine kolleeg, kes lahkus politseiteenistusest mõned nädalad tagasi. Vestluse käigus tundsid politseiametnikud peatatud sõidukist ja kolleegi suust alkoholilõhna. Küsimusele, kas ta on tarvitanud alkoholi, vastas viimane, et jah, jõi koos sõbraga pudeli veini ja nüüd sõidab koju. Seejärel otsustasid politseiametnikud juhil alkomeetriga alkoholijoovet kontrollida. Antud tegevus ei meeldinud endisele kolleegile ning ta selgitas, et jõi tõepoolest paar tundi tagasi sõbraga pudeli veini, kuid ei tunne, et oleks purjus. Ta arvas, et selle ajaga on nii väike kogus alkoholi juba lahtunud. Alkomeetri näit oli siiski positiivne.

Ekskolleeg selgitas, et töötab nüüd prestiižikas ja range juhtimisega firmas, kus igasugunegi vahelejämine politseile, rääkimata sõiduki joobes juhtimisest, toob kaasa tema vallandamise. Ta jäaks momentaanselt töötuks. Seetõttu palub ta endistel kolleegidel rikkumist mitte vormistada. (Üliõpilaste ... 2010–2014)

2.

Politseinikud Tamm ja Kask täitsid patrullteenistuses oma tavapäraseid tööülesandeid. Nad toimetasid kainestusmaja alkoholijoobes naisterahva, kes on patrullpolitseinike jaoks n-ö tuntud nägu. Tegemist oli sageli alkoholi tarvitava sotsiaalaja elanikuga. Sotsiaalaja kodukord näeb ette, et elanikud ei tohi seal alkoholijoobes viibida ja seepärast on naine korduvalt kainenema toimetatud. Kainestusmaja protseduurireeglite kohaselt võeti isikult hoiule kõik kaasas olnud esemed. Kui kainestusmaja spetsialist antud toimingut läbi viis, oli naine väga agressiivne ja lärmakas, kõnetades politseinikke kõikvõimalike ebatsensuursete väljenditega. Kainestusmaja spetsialist jäi rahulikuks. Kuid eemal seisnud politseinik Kask seda ei suutnud, vaid laskus joobes naisega samale tasemele, kasutades inetuid ja väarikust alandavaid väljendeid, samuti ebasüüdsaid žeste. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

3.

Politseinikud Kuusk ja Mänd olid koos patrullis töötanud ligikaudu aasta. Kuusk töötas politseis juba üle kahekümne aasta, Mänd alustas oma teist tööaastat.

Oli esmaspäeva hommik. Kuusk ja Mänd alustasid tööpäeva instruktööri kuulamisega. Seejärel olid kõik patrullid valmis määratud piirkondadesse sõitma. Kuna Mänd oli algaja politseinik, siis oli väljuht määranud, et patrullisõidukit juhib Kuusk. Kui mõlemad politseinikud olid autosse istunud, küsis Kuusk Männilt indikaatorvahendit, põhjendades: „Käisin eile peol ja läks vist vähe liiale“. Kuusk lülitas indikaatorvahendi sisse ja puhus sellesse tugevalt 5–6 sekundit. Indikaatorvahend fikseeris näiduks 0,21 mg/l. Kuusk muigas näitu vaadates, käivitas auto mootori ja alustati sõitu oma tööpiirkonna poole. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

4.

Politseinikud Lepp, Toomingas ja Paju osalesid vabal ajal suusamaratonil. Pärast maratoni käisid nad saunas, jõid õlut ning seejärel hakkasid koju sõitma. Nad olid umbes kilomeetri sõitnud, kui nägid teel kollaste vestidega politseinike rivi ning taipasid, et toimub „Kõik puhuvad“. „Peata kohe auto ja pargi see maantee äärde,“ õpetas Lepp roolis istuvat Paju. „Võta õllepurk kätte ning kui sinult küsitakse, kas oled joonud, ütleme, et jah, just võtsid sõõmu, kuna me tahame piknikut pidada ega kavatse siit niipea lahkuda.“ Ta lisis teistele: „Mehed, tunnistame kõik seda, et juht jõi õlut alles nüüd, kui auto juba seisis, mitte enne saunas. Siis ei saa juhti karistada.“ (Vennikas ... 2015)

5.

Lõputöö juhendaja saatis oma avaldamata artikli kolleegidele tutvumiseks. Lõputööde eelkaitsmisel tundus ühele komisjoni liikmele, et ta tunneb üliõpilase töös ära kolleegi avaldamata artikli sisu. „Jah, mu juhendaja lubas mul seda oma nime all kasutada,“ ütles üliõpilane üllatunud kaitsmiskomisjoni liikme küsimuse peale. „See on ju ainult lõputöö,“ lisis üliõpilane. Juhendaja teatas komisjoni liikmele telefonitsi: „Ma pole üliõpilasele luba andnud oma avaldamata artikli kasutamiseks. Küll aga lubasin üliõpilase töö eelkaitsmisele

ja kinnitasin seda oma allkirjaga ilma tööd läbi lugemata. Mul polnud piisavalt aega, et tutvuda põhjalikult lõputöö sisuga.” (Vennikas ... 2015)

6.

Politseinik Pappel läks tülli Sireliga, oma ülemusega. Ta tahtis Sirelile kätte maksta. Pappel teadis, et ülemus kasutab meilide lugemiseks Interneti kaugligipääsu, ning seda, et ta sisestab kasutajanimiks oma töömeili aadressi. Politseinik Pappel kirjutas kolm korda Sireli kaugligipääsu kasutajanimena ülemuse meiliaadressi ning sisestas suvalise parooli. Seepeale läks Sireli meilikonto lukku. Kontode lukustumine on kaitsemehhanism, mis kaitseb postkastis olevaid andmeid. Politseinikul ei õnnestunud ülemuse e-postkasti siseneda. Sirelil kulus umbes pool tundi, et oma konto juurdepääs uuesti avada. (Vennikas ... 2015)

7.

Politseinik Tammel algas peale äärmiselt intensiivset ja keerulist tööperioodi lõpuks puhkus, mida ta läks sõpradega ööklubisse tähistama. Tamm tarvitas ohtralt alkoholi ja aeg-ajalt tekkis tal ööklubis võõraste inimestega sõnelusi, mille sõbrad kiiresti ära klaarisid. Klubi hakati sulgema ning turvatöötajad tegelesid veel viimaste inimeste väljasaatmisega, et uksi sulgeda. Kaks turvameest avastasid Tamme klubi privaatsemast nurgast laua taga tukkumast, äratasid ta üles ning selgitasid lahkumise vajadust (klubi sulgemine). Tugevas alkoholijoobes ja unesegane Tamm ei nõustunud klubist väljuma. Suurem osa Tamme sõpru oli klubist lahkunud, ainult üks neist oli veel klubis. Sõber üritas Tamme maha rahustada, käe alt kinni võtta ja välja talutada, kuid see ei õnnestunud, kuna Tamm osutas vastupanu. Turvatöötajad olid sunnitud Tammel kätest kinni haarama ning suunasid teda välisukse poole. Tammele see ei meeldinud, ta hakkas rabelema ja turvatöötajaid häälekalt roppustega sõimama, muuhulgas hüüdis vihaseks ning ähvardavalt: „Kas te ei tea, kes ma olen!? Homseks olete kõik siit nagu sitaviled läinud. Kinga saate! Ma olen kõrge politseiametnik! Küll mina juba tean, kuidas need asjad käivad, raisk, mis õigusega sa siin ...”. Tamm rabeles turvatöötajate haardest lahti, tõmbas tagataskust ametitõendi välja ja vehkis sellega demonstratiivselt turvatöötajate nina all. (Politsei- ja Piirivalveameti ...2011–2015)

8.

Kambriametnik Kask paigutas joobes naisterahva kambrisse. Patrull oli läinud järgmisi väljakutseid lahendamata, hetkel kedagi rohkem ruumis ei viibinud. Naisterahvas hakkas meesametnikuga meelitava kõnepruugiga rääkima, küsides tagasi äravõetud suitsupakist paari suitsu ja välgumihklit, samuti oma mobiiltelefoni kambris aja veetmiseks. Kuna naisterahvas oli kena ja viisakas ning politseinik Kask suitsetajana teadis, kui ebameeldiv on suitsetamata passida ja oodata, otsustas Kask küsitud asjad naisele kambrisse kaasa anda. Järgneva poole tunni jooksul suitsetas kinnipeetav kambris ja tegi samal ajal mitu kõnet tuttavatele. Kambrikaaslastele selline tegevus ei meeldinud, ta prõmmis häälekalt vastu kambriust. Ametnik nägi toimuvat läbi valvekaamera ja jättis reageerimata. Viimase kõne tegi naisterahvas aga 112-le, kus tegi vastu võtnud operaatorile ettepaneku, et talle võiks keegi kambrisse midagi head süüa tuua, kuna ebainimlik on lasta tal niimoodi nälgida ja pealegi ei aita see ka kainemaks saamisele kaasa. (Politsei- ja Piirivalveameti ...2011–2015)

9.

Politseiametnikud Tamm ja Kask olid suunatud töölt nädalasele täiendusõppele Paikusele. Üle Eesti oli koolitusele tulnud palju neile tuttavaid vanu häid kolleege ning taaskohtumise rõõm oli suur. Koolituse viimasel õhtul tehti kooli juures olevat sauna ning joodi ka õlut. Tamm ja Kask olid majutatud samasse ühiselamutuppa, mistõttu nad otsustasid pärast sauna olengut jätkata ja kutsusid ka paar head kolleegi oma tuppa. Kella 23.30 ajal ei talunud päevaõppes olevad kadetid enam altkorruselt tulevat lärmi ja suitsuhaisu ning läksid neljakesi seltskonnale viisakalt märkust tegema, viidates öörahule ning kooli sisekorrale. Kadetid naerdi häälekalt ja üleolevalt välja, öeldes muuhulgas: „Te koolijuntsud ei tea ikka üldse, kuidas päris elus asjad käivad! Lapsed, nüüd minge vut-vut tuttu, ärge segage siin onusid!”. Kell 23.40 läks samade kadettide kaebuse peale olukorda kontrollima korrapidaja koos abiga. Sisenedes nägid nad laual poolikut viinapudelit,

mahlapakki ja tühje õllepurke. Tamm ja Kask tegid taas lahtise akna juures parasjagu suitsu ning kutsusid tulijaid ühinema. (Politsei- ja Piirivalveameti ...2011–2015)

10.

Politseinik Sirje Sirel oli vahetult juhilt saanud loa minna reedel koju tööautoga, kuna esmaspäeva vara-hommikul tuli tal tööasjus startida teise Eesti otsa. Pühapäeval tuli politseinik mõttele teha šopingutiir ja kasutada selleks ühistranspordi asemel tööautot. Koduteel sõitis Sirel läbi ka Statoilist, et osta kohvi. Sirel oli selle autoga vähe sõitnud ja tankla parklast ärasõidul lükkas politseinik kogemata esimese käigu asemel sisse tagumise, mille tõttu sai muljuda taga parkiv auto. Teise auto juhiga (selle kaasreisija juuresolekul) kindlustuspabereid täitma hakates tegi Sirel ettepaneku kanda liiklusõnnetuse toimumise kuupäevaks reedene kuupäev. Teise auto juht sellega ei nõustunud. Sõidukidokumentidest selgus kahjukannatanule, et sõiduk on Politsei- ja Piirivalveameti vastutaval kasutusel ning jutu käigus selgus, et Sirje on politseiametnik. (Politsei- ja Piirivalveameti ...2011–2015)

11.

Patrullis töötasid Tamm ja Kask. Nad märkasid liiklusvoolus tugevalt toonitud klaasidega BMW-d. BMW sõitis ootamatult kiirelt, kuid liiklusreegleid rikkumata politseisõidukist mööda ja jäi patrullauto ette sõitma. Tammele ja Kasele taoline olukord hinge ei mahtunud ja nad otsustasid vilkureid kasutades sõiduki peatada. Tamm ja Kask liikusid alles paarikümne sekundi pärast BMW juurde ning nõudsid juhilt dokumente. BMW juht otsis dokumendid ja ulatas need Tammele. Samal ajal küsis juht imestunud toonil, milles probleem ja mis on peatamise põhjus. Tamm vastas, et selleks on turvavööta sõit. Isik ärritus alusetu süüdistuse peale, kuna turvavöö oli kinni, ja ta osutas käega sellele. Politseinik väitis vastu, et juht just praegu pani turvavöö kinni. Saanud juhilt dokumendid, läksid Tamm ja Kask dokumentidega politseiauto juurde. Autojuht oli vahepeal pannud oma mobiili edasist võimalikku vestlust salvestama. Ametnikud naasid BMW juurde ja juht jätkas pahaselt, et isegi ei tutvustata, vaid kohe hakatakse alusetult süüdistama. Vestlus kulmineerus politseinike ägestumisega, kasvades üle ametnikepoolseks ropuks sõimamiseks ebatsensuursete sõnadega, kuna juht ei soostunud rikkumisega nõustuma. Muuhulgas lubasid ametnikud, et küll nad midagi ikka leiavad, kui vaja. Kuna isik ei andnud alla, viskas Tamm ootamatult dokumendid juhile sülle ja ütles: „Kui korra peaksid mulle veel jalgu jääma, saadan erakorralisele ülevaatusele, imbetsill!“. Tamm ja Kask lahkusid politseisõidukiga. (Politsei- ja Piirivalveameti ... 2011–2015)

12.

Politseiametnikud Tamm ja Lepp pidasid patrullis olles kinni sõiduki, millel ei olnud juba aasta aega kehtivat kindlustust. Rikkuja tunnistas kindlustuse puudumist ja oli nõus kiirmenetlusega. Tamm vormistas kiirmenetlusotsuse, mille Lepp otsustas läbi lugeda. Lepp teatas rikkuja kuuldes, et Tamme menetlus on tühine ja rikkuja seda tegelikult ära maksma ei peaks. Lepa väitel oli rikkumise faabula valesti sõnastanud. Seepeale selgitas Tamm rikkujale, et see on Lepa isiklik arvamus ja tegelikult on menetlusega kõik korras. Samas lüüdis Tamm juurde, et kui rikkuja siiski arvab, et tema õigusi ja kohustusi või väärtemenetlust on rikutud, on tal õigus pöörduda maakohtu poole ja vaidlustada menetlus. Rikkuja võttis oma koopia ja lahkus muiates. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

13.

Noore piirivalvuri Kuuse esimene tööpäev algas kordoniülema kabinetis, kus istuti ja vesteldi erinevatel teemadel. Vestlus oli meeldiv, kordoniülem Nulg jättis samuti meeldiva mulje. Mõne kuu möödudes oli Kuusk reede õhtul tööl koos staažika kolleegi Männiga. Kuuse ülesandeks olid majandustööd, täpsemalt kordoni territooriumi koristamine ja üldine korrashoid. Hilisõhtul saabus Kuuse suureks üllatuseks kordonisse alkoholijoobes kordoniülem. Nulg hakkas häälekalt ja provotseerivalt Kuusele tema töö kohta märkusi tegema, ähvardama töökaotusega jne. Kuusk oli juhi taolisest käitumisest ja eriti põhjendamatu test märkustest väga häiritud. Kuusk jätkas territooriumi koristamist, Nulg läks oma kabinetti.

Mõne aja möödudes kuulis Kuusk, et kolleeg Mänd kõneleb telefoniga. Seejärel kutsus Mänd Kuuse endaga kaasa, öeldes, et paneme nüüd kordonijuhi kartserisse, sest ei saa jätta Nulu lausunud solvanguid tähelepanuta. Jõudnud Nulu kabinetti, jätkusid ebatsensuursete sõnadega lausunud alusetud süüdistused, seekord korrapidaja aadressil. Äkki märkas Nulg Mäni käes olevaid käeraudu. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

14.

Politseiametnikud Tamm ja Saar olid õhtul koos patrullis, kui said väljakutse psühhiaatrikliinikusse. Väljakutse sisust selgus, et nii politseile kui kliiniku töötajatele juba varasemast ajast tuttav noormees segab kliiniku töötajate tööd ja ähvardas purustada asutuse aknad. Politseipatrulli saabudes oli isik juba rahunenud ja rääkis ametnikele, mida oli teinud ja plaaninud teha. Kui esmased toimingud olid sündmuskohal tehtud, toimetas patrull noormehe arestimajja, et koostada väärteprotokoll ja isik kinni pidada. Protokollis asus vormistama politseinik Paju. Mingil põhjusel muutus kinnipeetud isik väga rahutuks, hakkas Pajut ebaviisakate sõnadega solvama, närides suus paberitükke ning sülitades näritud paberitükke ruumis olnud peeglile. Korduval korralekutsumisele isik ei reageerinud, vaid jätkas veelgi aktiivsemalt paberitükkide peeglile sülitamist. Paju tõstis isiku peale häält ja käskis selline tegevuse lõpetada, kuid korraldus jäi täitmata. Seepeale saabus ruumi politseiametnik Pärn, kes lõi jalaga vastu tooli, millel noormees istus. Pärn andis noormehele korralduse peegel ära puhastada, mida isik ka tegi. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

15.

Politseiametnik Sirje Sirel on arestimajas töötanud üle kümne aasta. Teda tunnevad arvatavasti kõik prefektuuri töötajad, sest ta on temperamentne ja sõnakas naine. Sirelil on isiklik sõiduauto, millega ta sõidab tööle ja koju. Sireli autol puudub juba aastaid kohustuslik liikluskindlustus, sest ta ei pea seda vajalikuks. Mitmed kolleegid on sellest teadlikud, mõni on Sireliga ka sellest juttu teinud, kuid jutuks ongi see jäänud. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

16.

Politseipatrull sai väljakutse ööklubisse, kus turvamees oli kinni pidanud isiku, kes oli turvamehega tekkinud tüli käigus viimast peaga näkku löönud ja ähvardanud veel lüüa. Isikule pandi käeraud ja ta toimetati kainestusmajja. Politseinikega suhtles isik rahumeelselt, rääkis elust, tööst, perest. Kainestusmajjas võeti isikult käeraud ära ja ta oli jätkuvalt rahulik kuni hetkeni, kui arestimaja töötaja Tamm küsis isiku elukohta. Kuuldes vastuseks Soome vabariiki, kommenteeris Tamm „seal on ju see varjupaik“. Seepeale isik ärritus, kasutas Tamme aadressil ebatsensuurseid väljendeid, püüdis teda lüüa. Tamm ei püüdnud isikut rahustada, vaid provotseeris teda hoopis verbaalselt ja kehakeelega edasi. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

17.

Politseiametnikud Tamm ja Kask olid patrullis ja tegid liiklusjärelvalvet. Maanteel sõitis neile vastu sõiduauto, mille kiiruseks näitas kiirusemõõtevahend 120 km/h. Arvutades kiirusemõõtevahendi võimaliku eksimuse tõttu maha 8 km/h, jäi lõplikuks kiiruseks 112 km/h. Kuna sõiduk liikus patrulli suunas nurga tagant, siis ei olnud seda kohe hästi näha ning Tamm ei jõudnud kiirusemõõtjal kiirust enne fikseerida (ekraanile lukustada), kui sõiduk pidurdas. Lugemiks jäi 108 km/h, st esialgsest kiirusest 12 km/h väiksem kiirus. Seega pääses kiiruseületaja trahvist Tamme vea tõttu. Kask ei olnud nõus, et oluliselt kiirust ületanud isik trahvita pääses. Kask muutis kiirusemõõteaparaadi töörežiimi ja sõitis patrullautoga kiirusel 120 km/h ning fikseeris lugemi aparaadil. Seejärel pööras auto ümber ja järgnes kiiruseületajale, et teda siiski trahvida. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

18.

Patrullis töötasid politseiametnik Tamm ja abipolitseinik Paju. Patrull pidas kinni mootorsõidukijuhi, kes puhus tõendusliku alkomeetri näiduks rohkem kui 1.00 mg/l, st tegemist oli kriminaalajaga. Joobes isik oli üleoleva käitumisega, kritiseeris pidevalt politseinike tööd. Kui sõidukijuht sai teada tõendusliku alkomeetri

näidu, muutus ta agressiivseks ning politsei pidi tema suhtes käeraudu kasutama. Kui Tamm ja abipolitseinik Paju hakkasid isikule käeraudu panema, siis üritas isik Tamme lüüa. See löök politseinikku ei tabanud, aga selle peale lõi Tamm isikut kahel korral näkku ning väänas ta pikali. Tamm pani sõidukijuhile käeraudu peale, seejärel sekkus olukorda Paju, kes lõi maaslamajat jalaga kubemepiirkonda. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

19.

Patrullis töötasid staažikas politseiametnik Tamm ja äsja politseikooli lõpetanud Kask. Kätte oli jõudnud rahuliku kaheteistkümneminutilise vahetuse lõpp, kui ootamatult reastus patrullbussi ette ebakindla sõidutrajektooriga luksuslik sõiduauto, roolis naisterahvas. Tamm ja Kask otsustasid siiski sõiduki peatada, lootes et suuremaid rikkumisi ei leita ja nad saavad vahetuse üsna pea lõpetada. Patrulltoimkonna vanem andis peatumismärguande ning sõiduk peatus kohe. Tamm astus juhile juurde, vestles temaga ja pea kohe selgus, et on vaja tuvastada alkoholijoove. Indikaatorvahendi lugem näitas väärteole vastavat alkoholijoovet. Lisaks selgus, et kontrollitav naisterahvas on tuntud televisioonisarja saatejuht. Kask oli valmis alustama menetlustoiminguid, kuid vanem kolleeg katkestas alustatavad toimingud ning alustas alternatiivlahendite pakkumist, sest vahetus lõppes loetud minutite pärast. Vesteldes joobes naisterahvaga, selgus, et ta kahetseb tehtud tegu siiralt ning ta saab oma venna järele kutsuda ja lahkuda. Tamm otsustas ilma Kasega nõu pidamata lubada naisel vend endale järele kutsuda. Loetud minutite jooksul saabus naisterahva vend, kes oli kaine ning toimetas joobes juhi koos autoga koju. Vahetuse patrull-lehele antud sõiduki peatamisest ühtegi märget ei jäänud. Toimkond hilines vahetuse üleandmisega kaksikümne viis minutit. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

20.

Öises vahetuses töötasid patrullis politseiametnikud Tamm ja Kask. Politseinikud märkasid neile vastu liikuvat tuledeta sõidukit, mida otsustati kontrollida. Selgus, et juht oli alkoholijoobes. Veel selgus, et sõidukijuht on Tamme tuttav ja nad olid mõned tunnid tagasi suuremas seltskonnas kohtunud. Kask märkas, et Tammel tekkis dilemma, mida teha ja kuidas edasi käituda. Tamm helistas teistele sõpradele, kellega enne olid kohtunud. Tamm otsustas ilma Kasega nõu pidamata menetlust mitte alustada. Mõne aja möödudes saabusid joobes sõidukijuhi kained sõbrad ja viisid nii juhi kui ka sõiduki ära. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

21.

Kesklinnas töötasid patrullis kaks noort ja vähese tööstaaziga politseiametnikku – Tamm ja Kask. Oli hommikupoolik ja väljakutseid vähe. Politseiametnik Tamm tegi paarilisele ettepaneku teha liiklusjärelvalvet ühel suurel kesklinna ristmikul. Kask oli sellega nõus. Üsna pea märkas patrullitoimkond sõidukit, mis sooritas keelatud kohas vasakpöörde. Sõidukijuhti kontrollides selgus, et ta ei ole kohalik, ja juht tunnistas oma eksimust ja vabandas siiralt. Kuna sõidukijuht oli liiklusväärtegude eest karistamata, otsustasid Tamm ja Kask piirduda suulise hoiatusega. Kohe peale vestlust märkas Tamm juba järgmist mootorsõidukit, mis pani toime raskema rikkumise. Kask asus väärteoprotokoll koostama. Menetlus kestis umbes veerand tundi, seejärel sõidukijuht vabastati. Pärast seda kontrollisid Tamm ja Kask menetlusedokumente, et need oleksid ikka korrektselt täidetud. Samal ajal avas keegi politseisõiduki tagaukse ja lausus: „Suur aitäh teile!” ja lahkus. Kõik toimus ootamatult ja kiiresti, kuid Tamm jõudis märgata, et lahkuja oli sama isik, kes oli saanud enne suulise hoiatuse. Mõne aja möödudes märkasid Tamm ja Kask, et politseiauto tagaistmel oli pudel šampanjat ja kommikarp. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

22.

Keslinna piirkonnas töötasid patrullis Tamm, 5-aastase staažiga politseiametnik, ja Pärn, hiljuti kooli lõpetanud ametnik. Patrullekipaaz sai väljakutse kohta, kus alkoholijoobes sõidukijuht sooritavat ohtlikke manöövreid. Jõudes kohale, nägi Tamm sõidukit ning sõidukis viibivat juhti ja kõrvalistujat, mõlemad olid meesterahvad. Tamm andis korduvalt juhile korraldusi autost välja tulla, kuid viimane keeldus. Mõne minuti pärast väljus sõidukist hoopis kõrvalistuja, kes pidanuks autos istuma ja ilma politsei korraldusteta mitte välja tulema. Ühtäkki kõrvalistuja ründas Tamme. Ta üritas Tamme helkurvestist kinni võtta ning teda lüüa. Tamm

taganes ja kutsus samal ajal raadiosaatja kaudu teisi politseipatrulle appi. Paarimees Pärn tegeles samal ajal sõidukijuhiga, kuigi tal oli võimalus, isegi kohustus tegevus pooleli jätta ja Tammele appi minna. Kõige lähemal asuv patrull küll kuulis appikutset, kuid ei reageerinud. Abi saabus linna kõige kaugemast piirkonnast ja viimaks saadi olukord kontrolli alla ja kaks isikut kinni peetud. Politseiametnik Tamm oli selles loos kannatajaks – nii füüsiliselt kui moraalselt. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

23.

Patrullpolitseinik Tamm veetis vaba aega baaris. Tegemist oli sama baariga, mille väljakutseid käis Tamm sageli teenindamas. Politseinik oli baaris viibinud juba tunde ja oli rohkelt alkoholi tarvitanud. Tamm lärmas, tülitas baarikülastajaid, püüdis alustada kakkust. Lõpuks vajutas baari töötaja paanikanuppu ja kohale saabus turvatöötajate patrull. Turvatöötaja talutas Tamme baarist välja ja kutsus kohale politseipatrulli. Patrulli saabudes lamas Tamm baari läheduses tänaval ja oksendas. Politseipatrull tegi kindlaks, et tegemist on kolleegiga, samuti tundsid Tamme ära ka kohale saabunud kiirabitöötajad, sest olid temaga tihti väljakutsetel kokku puutunud. Kuna keegi (baari töötajad, külastajad) menetlust algatada ei soovinud, siis toimetas patrull Tamme koju. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

24.

Liikluspolitseinikud Tamm ja Kask tegelesid liiklusjärelvalvega, täpsemalt mõõtsid maanteel kiirust radartüüpi kiirusemõõteseadmega. Sellist tüüpi mõõteseadet võib kasutada üksnes juhul, kui mingeid segavaid faktoreid, näiteks teisi liiklejaid või politseiauto salongipuhuri töötamine, ei ole. Tamm mõõtis läheneva auto kiiruseks 115 km/h, st 25 km/h rohkem, kui lubatud. Politseiametnik Kask peatas sõiduki, tutvustas end ja selgitas peatamise põhjust. Kask palus juhi dokumendid ja läks politseisõidukisse tagasi. Ajal, mil Kask sõidukit kontrollis, oli Tamm tahtmatult riivanud üht mõõteseadme nuppu, mis kustutas näidu ekraanilt. Kask arvas, et peab sõidukijuhile toimunust rääkima ja piirduma hoiatusega. Tamm ei nõustunud sellise lahendusega, sest tundis sõidukijuhis ära sagedase liiklusrikkuja, kellel on karistusregistris üle kümne erineva rikkumise, sh mitu eelnevat kiiruseületamist. Tamm teadis, et näidu saab mõõteseadme ekraanile tagasi, kui seade mõõterežiimile lülitada, suunata see salongipuhuri peale, reguleerida puhumist nii, et tulemus oleks sama, mis enne – 115 km/h. Kui nõ õige näit oli saavutatud, kutsuti sõidukijuht politseiautosse ja alustati menetlust. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

25.

Politseiametnik Mänd oli töötanud idapiiril juba paar aastat, kui toimus ülemate vahetus: vana ülem läks pensionile ja piiripunkti tuli juhtima Kadakas – suurte kogemustega ametnik. Kõigil töötajatel oli lootus, et piiripunktis toimuvad nüüd mõned muutused – korraldatakse ümber teenistust ja kasutatakse efektiivsemalt ressursse, sest eelmisel juhul ei olnud huvi ja motivatsiooni uuendusi teha. Alguses toimuski üksikuid muutusi, mida olid agarad vahetuse ülemad välja pakkunud, kuid ajapikku jätkus kõik siiski vanaviisi. Mõne aja möödudes ilmnisid Kadaka esimesed pahed: kõigilt alluvatelt pidev raha laenamine, teenistuskohustustest distantseerumine, üksuse transpordi isiklikuks otstarbeks kasutamine. Kadakas viibis töö ajal vaid oma kabinetis, aeg-ajalt käis ka õues suitsetamas. Kadakas ei osalenud teenistuses ja arvatavasti oli ta aja jooksul kaotanud elementaarsed oskused näiteks dokumenti kontrollida või vääртеomenetlust algatada. Kabinetis viibimise ühe tõenäolistest põhjustest avastas Mänd juhuslikult, kui märkas Kadaka tööarvuti kuvaril kümneid pornosaitide ja kaardimängude otseteede ikoone. Infopäevadel jagasid piirivalvuritele teenistusala infot vaid vahetuse ülemad, kuigi ka ülem Kadakas viibis neil aeg-ajalt. Ühel infopäeval oli Kadaka ainus teema näidata alluvatele oma uut telefoni ja seletada, kui hea see ikkagi on. Ta ostis uue ja kalli telefoni ning võttis selleks pangast laenu. (Üliõpilaste ... 2010–2015)

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Common Curriculum on Police Ethics and Prevention of Corruption. 2010. European Police College. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Koolitusmaterjalid CEPOLi seminarilt. Fundamental Rights and Police Ethics. 2015. Slovenia.

Koolitusmaterjalid CEPOLi seminarilt. Management of Diversity. 2014. Austria.

Politsei- ja piirivalveameti sisekontrollibüroo distsiplinaarmenetluse kaasused aastatest 2011–2015. Kättesaadav autori isiklikust õppematerjalide kogust. 10.05.2016.

Vennikas, P. 2015. Kättesaadav õppejõu isiklikust kaasuste kogust. 10.05.2016.

Üliõpilaste ainetööd aastatest 2010–2015. Kättesaadav autori isiklikust õppematerjalide kogust. 10.05.2016.

TABELITE LOETELU

Tabel 1. Politseideklaratsiooni küsimused ja teemad

Tabel 2. Juhtumite kirjeldused ja hinnangud

Tabel 3. Juhtumite kirjeldused ja analüüs

Tabel 4. Juhtumite hindamise skaala

